

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOSRPSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, PROSINAC 1961. GODIŠTE IX

VLASTITO IME U JUGOSLAVENA

(Historijski osvrt)

Mate Hraste

Jugoslaveni su se definitivno nastanili na Balkanskom poluotoku u VII stoljeću n. e. Vlastita imena koja donesoše sa sobom bila su slavenska. Oni su zadržali slavenska narodna imena i poslije krštenja. Slavenska imena nisu se davala samo svjetovnjacima nego i svećenicima, kako nam dokazuju stari spomenici. Imena gotovo svih hrvatskih knezova u IX stoljeću i kraljeva u X i XI stoljeću bila su narodna, slavenska. Imena dalmatinskih knezova bila su: *Višeslav, Borna, Uladislav, Mislav, Trpimir, Domagoj, Iljko, Zdeslav, Branimir, Mutimir, Tomislav*. Imena panonskih knezova bijahu: *Uojnomir, Ljudevit, Ratimir, Pribina, Kocelj, Braslav*. Među tim imenima samo je *Tomislav* ime svetačko *Toma*, premda i ono ima nastavak slavenski *-slav* koji je svakako u vezi s imenicom *slava*. I *Pribina* je ime narodno, slavensko. U njemu imamo hipokoristik imena *Pribislav* u kome prvi dio *pribi-* predstavlja treće lice jednine aorista glagola *pribiti* sa značenjem *dobiti*, a drugi dio *-slav* znači *slava*. Cijelo ime znači »onoga koji je postigao slavu«. Imena koja svršavaju na *-mir* znače osobe koje unapređuju mir. Imena kraljeva su jednaka ili slična imenima knezova: *Tomislav, Krešimir, Miroslav, Držislav, Svetoslav, Gojislav, Slavić, Zvonimir*. Samo neki među njima imali su ime nekoga sveca: *Stjepan, Petar* ili dva imena: jedno slavensko narodno, a drugo ime nekoga sveca koje su vladari dobivali povodom stupanja na prijestolje: Mihajlo *Krešimir*, Stjepan *Držislav*, Petar *Krešimir*, Dmitar *Zvonimir*. U početku XII stoljeća s dolaskom na hrvatsko prijestolje vladara mađarske narodnosti susrećemo mađarska imena kraljeva, u većini slučajeva imena svetaca ili mučenika.

U prvim hrvatskim ispravama pisanim glagoljicom susrećemo gotovo isključivo narodna slavenska imena. Tako npr. na Baščanskoj ploči, uklesanoj oko godine 1100. u Baški na otoku Krku i postavljenoj na pročelje crkve sv. Lucije, čitamo ime opata *Držiha* ili *Držihna*, koje znači »onoga koji nešto drži«. Drugi opat se zvao *Dobrevit* ili *Dobrovit*, što znači čovjeka »koji dobro vidi«. Sva ostala imena kraljeva i knezova bijahu narodna: *Zvonimir*, *Branimir*, *Desila* i *Uitoslav*. U tom dokumentu su samo dva svetačka imena: *Lucija* jer je po imenu svete dano ime crkvi, a drugo je takvo ime *Mikula*.

U »Vinodolskom zakonu« sastavljenom u Vinodolu u Hrvatskom primorju godine 1288. imena knezova vinodolskih i modruških sva su bez razlike svetačka: *Fedrik*, *Ivan*, *Leonard*, *Dujam*, *Bartol*, *Ud*. Naprotiv imena činovnika i svećenika svih okolnih mjesta koja se spominju u ovom zakoniku gotovo su sva narodna (hrvatska): *Črna* prema črn, *Ulkonja* ili *Uukonja* (augmentativ od *vuk*), *Ratko* (umanjeni oblik od osnove *Rado*), *Radoslav*, *Dobroša* (u vezi s *dobro*), *Dragoslav*, *Zlonomer*, *Jurislav*, *Ljuban*, *Dragoljub*, *Uidomir*, *Pribinig* i *Pribineg* (onaj koji je postigao brigu ili njegu). Danas imamo i ime *Njegovan*. Ostala narodna imena jesu: *Raden*, *Živina*, *Krstiha*, *Grubea* prema grub, *Nedrag*, *Uazmina*, *Uika*, *Slavan*, *Slavina*. Slična ili ista narodna imena nalazimo i u drugim hrvatskim dokumentima pisanim na hrvatskom, latinskom ili talijanskom jeziku, npr. u »Statuta civitatis Scardoniae«¹ od god. 1294—1418: *Milobratus*, *Berislaus* (str. 149), *Pribinus*, *Berislavus*, *Stoyslavus* (str. 151). U »Statuta communitatis Lesinae«² od god. 1331—1778. čitamo *Dobroslavus* (str. 205), *Radovanus*, *Dobrinus* (str. 206), *Desislavus*, *Goislavus*, *Tihoslava* (str. 207), *Cvitanus*, *Berislaus*, *Slavogostus*, *Dobroslavus* (str. 340—341).³ Pored narodnih imena susrećemo od primanja kršćanstva sve više imena svetaca i mučenika naročito u gradovima, a narodna imena postaju prezimena: *Radoslavić*, *Berislavić*, *Uladislavić*, *Uukonjić*. I među imenima vlastele i provizora hrvatskih u prvim vijekovima neka su bila narodna slavenska, npr. *Bratko*, *Pribislavus*, *Desislavus* (str. 457). Ali kada je Dalmacija potpala pod vlast Mletačke Republike, sva imena vlastele i provizora bila su svetačka imena jer su svi oni bili stranci: *Luca*, *Piero*, *Zvane*, *Francesco*, *Gerolimo*, *Paulo*, *Alvise*, *Marco*, *Stefano*, *Antonio*, *Lorenzo*, *Andrea*, *Vincenzo*, *Alessandro*, *Zaccaria*, *Marin*, *Mario*, *Giovanni* (str. 490—495).

¹ Š. Ljubić, *Monumenta historico-iuridica Slavorum Meridionalium*, svez. III, 121—163. Zagreb 1882—3.

² *Ibidem*, svez. III, 167—495, Zagreb 1882—3.

³ Sufikse slavenskih imena nalazimo kod F. Miklošića. Die Bildung der slavischen Personennamen, Wien 1860; Konstantin Jireček. Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters I u Denkschriften der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften, svez. 48, Wien 1902, str. 71—72; T. Maretić, O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba, Rad JA knj. 81, 81—186 i knj. 82, 69—154; Henri Boissin. Les prénoms chez les Slaves du Sud, Revue des études slaves, tome XXVII, pag. 43—51. Svrha mora rada nije bila tumačenje postanja imena, nego davanje historijskog razvoja jugoslavenskih imena od doseljenja na Balkan do danas.

Ženska imena manje se susreću u starim ispravama, ali su i ta imena morala biti u početku narodna (slavenska). U »Codex diplom.« X, str. 462, zabilježeno je npr. na Visu slavensko ime *Stana* god. 1339, a na str. 638. ime *Dobra* god. 1341.

U gradovima, kako tvrdi Jireček,⁴ ispočetka bila su u običaju imena svetaca za muškarce i za žene. Poslije se susreću sve više narodna slavenska, osobito ženska imena, jer su se građani ženili u susjednim selima tako da je u Dubrovniku između 1200. do 1300. veći broj žena imao narodno ime, a samo rijetke žene imale su svetačko ime. Evo nekoliko ženskih slavenskih narodnih imena koja navodi Jireček: *Bjelava, Desislava, Dobroslava, Dragomira, Dragoslava, Gojislava, Gradislava, Pribislava, Prvoslava, Radoslava.*

Tako je u srednjem vijeku bilo u čisto hrvatskim krajevima. Gotovo jednako je bilo i u čisto srpskim i mješovitim krajevima gdje su živjeli izmiješani Srbi i Hrvati. U starim ispravama nalaze se jednaka ili slična narodna slavenska imena kod Srba kao i kod Hrvata. Za utvrđivanje imena u Srbiji, Bosni, Humu i Dubrovniku poslužilo mi je djelo F. Miklošiča *Monumenta serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii*, Beč 1858. U tome djelu su sabrane isprave od god. 1114. do kraja srednjega vijeka. I tamo su narodna slavenska imena najmnogobrojnija. U Srbiji ima pored narodnih imena i po koje svetačko pod utjecajem grčko-bizantinske crkve. U Bosni i u Humu ih je mnogo manje, a nešto više u Dubrovniku. Tako u ispravi br. III, str. 1. iz god. 1186. pored svetačkog imena *Stefan*, župan Srbije, spominju se njegova braća *Stracimir* i *Miroslav*. U ispravi br. IV, str. 1. iz god. 1189, spominju se narodna imena *Kulin*, ban bosanski, i *Radoje*, dijak banov. Sva tri imena su narodna. Za registraciju vlastitih narodnih imena najbogatija je isprava br. XVIII, str. 11—13, u kojoj *Stefan*, kralj Srbije, i sin *Radoslav* utemeljuju manastir Žiču u Srbiji blizu Kraljeva. U toj su ispravi navedena imena svih onih koji su kasnije poklonili svoje posjede tome manastiru. Među brojnim imenima nalazimo mali broj izrazito svetačkih: *Uasil, Ilija, Nikola, Andrija, Grgur*. Sva ostala su više-manje narodna, npr.: *Grd, knez, Radota, Ulkoslav, Tihomir, Stanimir, Voihna, Dragšan, Negoslav, Zlina, Miroš, Brajen, Neguš, Nĕgota, Radomir, Dragan, Bratin, Držihna, Pačemil, Batina, Bratimir, Draguš, Tihomir, Brateš, Grdoš, Gostilo, Berilo, Bunilo, Bratilo, Mužilo, Milobrat, Predilo, Prvoslav, Radiš, Dobriša, Ulksan, Proslav, Skoromir, Uratiša*, udovica *Dragušla* i brojna druga. Po značenju osnove i po nastavcima za tvorbu tih imena vidi se da su sva slavenska narodna.

U ispravi br. XXXIX, str. 32. iz god. 1249, *Matej Stefan*, veliki ban bosanski, obećava Dubrovčanima da će s njima čuvati mir. Oba banova imena su svetačka i primljena preko vjere iz istočnih jezika, ali sva imena ostalih velikaša potpisnika su naša narodna slavenska: knez *Ugrin*, knez *Radona*,

⁴ Die Romanen in den Städten Dalmatiens, cit. str. 95.

velikaši: *Grdomil, Bělhan*, vojvoda *Purča*, peharnik *Grubeša, Jež, Domaslav, Hranislav, Radoje, Berislav, Kakmuž, Ulkča*. Jedino ime *Semijon*, isto što i Simeon, jest svetačko. I u ispr. br. XL, str. 34. iz god. 1249, u kojoj *Andrija*, veliki knez humski, sa sinovima županom *Bogdanom* i županom *Radoslavom* obećava da će čuvati vječni mir s Dubrovčanima, nalaze se gotovo sva imena narodna slavenska. *Andrija* je svetačko ime, a sva ostala, jer se *Bogdan*⁵ susreće već u XI stoljeću u latinskim ispravama, jesu narodna slavenska, tako župan *Radoslav* i imena potpisanih velikaša: *Hrelko, Dobrovit, Hrela, Strezimir, Čeprna, Hranislav, Bigrěn, Dobromisl, Desěn, Radovan, Priběn, Galac, Prědislav, Uojmir, Hrvatín, Prvoslav, Bratislav, Berko*. Jedino ime svetačko je *Toma*.

Već u ispravi br. XLI, str. 35. iz god. 1253, u kojoj Dubrovčani sklapaju ugovor s *Mihovilom Asenom*, vladarom bugarskim, protiv *Stefana Uroša*, kralja Srbije, pored nekoliko narodnih slavenskih imena kao: *Dobrona, Dobroslav, Uolkas, Grubeša, Črne, Gojslav* ima vrlo mnogo svetačkih imena: *Mateja, Jakov, Petr, Margarit, Grgur, Mihoilo, Teodr, Andreja, Dimitri, Nikulica, Marin, Aleksi, Gervasi, Filipo, Matija, Klimento, Basili, Damijan, Mateo, Pavlo, Nikula, Georgi, Tripun, Paul*. Razumije se da su ispravu potpisali Bugari i Dubrovčani, pa su pomiješana imena bugarska i naša.

U ispravi LXXXIII, str. 88—101. iz god. 1330, u kojoj Stefan Uroš III, kralj Srbije, gradi manastir Dečani, nalaze se gotovo sva imena narodna: *Pribo, Dobrčin, Radoslav, Bogoje, Dragoman, Hlěčko, Uojko, Bujan, Predislav, Stanko, Mirko, Budimir, Britva, Predoje, Hranislav, Dobretko, Uladoje, Družoje, Kotialko, Ranko*. Pored velikog broja narodnih imena javlja se po koje svetačko: *Stefan, Andreja, Luka*. Ovakva imena su u to doba bila i na području Makedonije. Kako vidimo, svetačka imena manje su u upotrebi kod Srba i Makedonaca u srednjem vijeku, a ta se tradicija narodnih slavenskih imena nastavlja kod njih i kasnije. Imena svetaca i mučenika koja su zajednička istočnoj i zapadnoj crkvi javljaju se na istoku i na zapadu, ali je kod Srba bio u srednjem vijeku običaj da svaki vladar nakon smrti bude proglašen svecem. Dobar dio njihovih vladara imao je narodna imena kao: *Nemanja, Milutin, Dragutin, Dušan, Uroš*. Ta su imena Srbi davali djeci u velikoj mjeri, a daju ih još i danas. U XX vijeku preuzimaju ta imena iz političkih razloga u borbi protiv Austrije i Hrvati i Slovenci.

Makedonska imena u starije vrijeme bila su većinom svetačka, a po obliku pod utjecajem ne samo srpskohrvatskog jezika nego i grčkoga i bugarskoga jezika: *Josif, Haralampije, Prokopije, Vasil, Krum*. Do kraja 19. stoljeća ima i jevrejskih imena: *Samil, Isak*. U 20. stoljeću javljaju se i kod Makedonaca sve češće narodna, slavenska imena: *Cvetan, Cvetanka, Liljana, Snežana, Branimir, Branislav, Uladimir, Milan, Dušan* i dr.

⁵ Rječnik hrv. ili srp. jezika JA, knj. I, str. 485.

Poslije tridentinskoga koncila (1545—1563) rimokatolički svećenici su po zaključku koncila tražili da svako ime, koje se daje djetetu, bude ime nekoga sveca ili mučenika, inače nisu htjeli krstiti dijete. Otada su roditelji mogli dati djetetu i dva imena; prvo je moralo biti ime nekoga sveca, a drugo je moglo biti i neko narodno slavensko ime. Sve se više utvrđuje običaj kod Hrvata i kod Slovenaca da imena budu isključivo svetačka. Tako u dodatku »Statuta communitatis Pharae« iz god. 1778, str. 485—486, imena članova vlasteoskih porodica, koje su sačinjavale veliko vijeće, a stanovale su u Hvaru, bila su sva isključivo svetačka: *Pietro, Marin, Giovanni, Marc' Antonio, Francesco, Giachino*. Tako isto i imena članova porodica koje su stanovale na Visu: *Giacomo, Simon, Francesco, Domenico, Girolamo, Giulio, Antonio*. Takva imena imali su i članovi porodica koje su živjele u Starom Gradu i u Jelsi: *Matteo, Pietro, Bernardo, Paolo, Lazzaro, Giacomo, Simon, Alwise*. Imena svetačka sve su više uzimala maha naročito u gradovima jer je tako tražila crkva. U ispravama javljaju se u najvećem broju ova muška imena: *Antun, Matej, Ivan, Luka, Petar, Marin, Marko, Uicko, Bartol, Fabijan, Josip, Jakov, Juraj, Mihovil, Nikola, Pavao, Toma, Blaž, Filip, Rok, Stjepan, Prosper, Augustin, Jeronim, Šimun, Cvjetko* (prijevod od *Florianus*), *Franjo*. Ženska imena bila su ova: *Katarina, Marija, Lucija, Tomazina, Ana, Antonija, Jeronima, Margarita, Vicenca, Marijana, Filomena, Lukrecija, Magdalena, Ursula, Helena, Rozalija, Kristina, Paula, Paulina, Ivanka*.

Tako je isto i kod Slovenaca. Imao sam prilike pregledati sve matice rođenih i krštenih u župi Povir, općina Sežana, tršćansko-koparska biskupija. Pod tu župu spadale su od starine sela: Brestovica, Gorenje, Žirje, Plešivica, Merče, Divače, Štorje i Sežana. Župa Povir utemeljena je 1463. godine, a matične knjige se vode od 1623. jer se prije nisu uopće vodile knjige rođenih i krštenih. U tim knjigama su se imena od početka bilježila najviše latinskim jezikom, rijetko slovenskim. Od god. 1873. do nove Jugoslavije po zapovijedi tršćanskog biskupa morala su se imena pisati isključivo latinskim jezikom, a sada je slobodno i slovenskim jezikom. Sva imena muška i ženska od 1623. do 1945. isključivo su svetačka: *Franciscus, Maria, Stephanus, Yoauna, Agnes, Casparus, Antonia, Paulus, Gregorius, Blasius, Andreas, Jacobus, Bartholomeus, Marianna, Margeritha, Gertrudis, Francisca, Mattheus, Antonius, Ivannes, Ursula, Theresia, Cristina, Apolonia, Juliana, Josephtha, Methildis, Thomas, Catharina, Magdalena, Anna, Helena, Amalia, Aloysia, Agatha, Lucas, Barbara, Georgius, Simon, Lucia, Michael, Carolus, Martinus, Laurentius, Ilda* (Hilda = Hildegard), *Carola, Florianus, Vincen-tius, Ferdinandus, Petrus, Zora* (=Albina), *Valerius, Emilia, Susana, Herman, Rudolfus, Emilius, Marius, Angela, Lea, Elvira, Elisabetha*. Sve su to odreda imena svetaca i mučenika. Samo se takva imena daju sve do 1945. Tek se od te godine pojavljuje po koje ime, barem naoko, narodno: *Zvonimir, Milena, Bogomila*. Istom od 1952. može se naći više narodnih imena:

Boris, Zora (prijevod imena *Albina*), *Sonja, Žarko, Srećko* (prijevod imena *Felix*), *Rado, Nadja, Zlata* (prijevod imena *Aurelija*), *Rajko, Dušanka, Bojan, Jadran, Vesna, Uojko*. Nakon Povira obišao sam župu Podgorje na Krasu. Pod tu župu spadaju mjesta *Černotiče* i *Rakitovec*. Župa vodi maticu rođenih i krštenih od 1849. I u toj su župi isključivo svetačka imena ista kao u župi Povir. Sva su pisana latinskim jezikom. Prije prvog svjetskog rata pojavljivalo se po koje ime njemačkog podrijetla, jer je otac bio činovnik na željeznici, žandar ili financ. Između dva rata ima imena i talijanskog podrijetla kao: *Laura, Elda, Aldo, Adelia*, jer su ti krajevi bili pod talijanskom vlašću sve do godine 1945. Međutim i ta njemačka i talijanska imena su obično svetačka. Istom 1945. i kasnije javljaju se u sve većoj mjeri narodna slavenska imena: *Milan, Nada, Sonja, Uilko, Stojan, Nedjeljka, Milena, Miloš, Nevenka, Grozdana, Zdenko, Cvjetka, Danica, Vida, Branko, Igor, Slavoj, Dragica, Istok, Uojko, Pavica, Ulasta, Dušica*.

Pratio sam imena krštenih i u župi Račice u Istri na cesti prema Draguču i Pazinu, i to od 1815. I tamo su kao u susjednoj Sloveniji imena isključivo svetačka. Ipak se već od 1910. susreće mnogo više narodnih slavenskih imena nego u to doba u Sloveniji. Takva su imena: *Dragica, Milka, Dušan, Milan, Damir, Dragutin, Danica, Angelina, Ulasta, Mirko, Smiljana, Željko*. Između 1925. i 1940. susrećemo više imena talijanskog podrijetla kao: *Elda, Natalis, Stellina, Jolanda, Nella, Oliva, Alma, Ema, Eleonora, Dante, Bruno*. Od 1948. pored još uvijek brojnih svetačkih imena susrećemo sve više naših narodnih imena: *Dragutin, Nevenka, Ueljko, Željka, Danica, Zvezdana, Miloš, Milenko*.

Svetačka imena u Hrvatskoj i Sloveniji prelazila su, kako se vidi, iz jedne generacije u drugu jer je redovno prvorodeno dijete dobivalo obavezno ime djeda ili bake po ocu. Takva imena su se davala od tridentinskog koncila kod Slovenaca i Hrvata katolika sve do prvih godina 20. stoljeća. Narodna imena možemo naći za vrijeme narodnog preporoda sredinom 19. stoljeća, kada je narodna pjesma bila u velikoj cijeni, a u njoj su bila mnoga narodna imena. U to se vrijeme kod Hrvata i Srba svetačka imena prevode na narodna, npr. *Uatroslav* mjesto *Ignatius*, čak se i imena stranih pisaca pohrvaćuju i posrbljuju. Od početka 20. stoljeća, a osobito za vrijeme balkanskih ratova, nekoliko godina prije prvog svjetskog rata, nacionalni osjećaj se budio sve više, a zajedno s njime i želja za oslobođenjem ispod Austrije i ujedinjenjem sa Srbijom. To je bilo povodom da su se počela pojavljivati kod Hrvata i Slovenaca nacionalna srpska imena: *Miloš, Dušan, Uroš, Gojko*. Za vrijeme prvog svjetskog rata susreću se i politička imena: *Jugoslav, Jadranka, Slavjanka*. Između dva rata i kod Hrvata su u upotrebi sve više narodna slavenska imena, koliko za mušku, toliko za žensku djecu. Sinovima se daju često imena: *Zoran, Mladen, Gordan, Rajko, Davor, Damir, Želimir (Željko), Ratko, Nenad, Stanko, Predrag, Milorad,*

Tihomir, Krešimir, Ljubomir, Zlatko, Dušan, Mladen, Ueljko, Milenko, Goran. Roditelji se natječu između sebe tražeći po kalendarima narodna imena za žensku djecu. Tako su za žensku djecu danas u upotrebi mnogo više narodna nego svetačka imena, osobito na obalama Jadranskoga mora. U izboru imena ne radi se o averziji prema svetačkim imenima, jer posvuda, a osobito u selima, žive i neki dobri vjernici koji mogu slobodno dati djeci ime koje žele. Međutim, roditelji smatraju svetačka imena običnim i zastarjelim. Poradi toga radije daju narodno ime, koje smatraju suvremenijim, modernijim. Prije četrdesetak godina roditelji su se teško vrijeđali ako njihova djeca ne bi htjela dati svojoj djeci njihovo (djedovo ili bakino) ime, jer je to značilo zapostavljanje i preziranje oca i majke. Danas se ne vrijeđaju, štoviše sami daju savjete svojim sinovima i kćerima da svojoj djeci dadu narodna imena. Takva imena, koja su danas mnogo u upotrebi, jesu: *Jadranka, Gordana, Dubravka, Biserka, Bosiljka, Branislava, Borislava, Mirjana, Nada, Ljiljana, Zlatka, Uedranka, Ljerka, Ueselka, Ueselinka, Uesela, Uesna, Jasna, Radojka, Nevenka, Ružica, Latica, Mladenka, Zorka, Smiljka, Uišnja, Trešnja, Dunja, Jagoda, Cvijeta.* Malo prije drugog svjetskog rata, a osobito odmah poslije njega, davala su se i »politička« imena muškoj i ženskoj djeci: *Maksim, Uolga, Odesa, Sovjetka, Lenjinka, Naser, Nehru* i druga. Sva sam ta imena zabilježio na terenu u Hrvatskoj, osobito na dalmatinskim otocima. Takva se imena ne daju samo u gradovima nego, možemo reći, gotovo više u selima. Vrlo su danas česta za žene imena voćaka i mirisavog bilja kao i kod drugih naroda: *Naranča, Dunja, Uišnja, Jagoda, Ruža, Trešnja, Uišnja, Bosiljka, Koviljka, Jasminka, Nevena.* Ta su imena prije bila u upotrebi kod Srba. Danas ih sve više daju i Hrvati svojoj ženskoj djeci. Dakle, kada je crkvena moć bila veća, davala su se djeci samo svetačka imena. Kad je moć crkve padala, davala su se sve više narodna imena. Poslije drugog svjetskog rata imena novorođenčadi registriraju se najprije u općinskom uredu, a kasnije, tko hoće, i u crkvi. Prema tome roditelji i kumovi nisu više pod utjecajem svećenika, jer su ovi dužni krstiti dijete imenom koje je već uneseno u državni registar rođenih. Narodne vlasti ne unose djetetu dva imena, kako je prije puštala i preporučivala crkva, osobito ako je jedno ime bilo narodno, a ne svetačko.

Među Hrvatima i Srbima, katoličke i pravoslavne vjere, ima i muslimana u Bosni, Hercegovini i Srbiji. Neki od njih su došli ovamo u prošlim vjekovima kao Turci muslimanske vjere. Za vrijeme turske vladavine neki kršćani su prešli na islam. Jedni i drugi davali su novorođenčadi uvijek ime religionzno, muslimansko, uzeto iz arapskog ili u manjoj mjeri iz perzijskog i turskog jezika, npr. *Husein, Hamdija, Omer, Esad, Mejrima, Šefika, Esma, Azra.* Prema nepisanom običaju, koji je sve više postajao zakon, muslimanima nije bilo ni u kom slučaju moguće dati svome djetetu narodno ime slavensko, jer takav musliman ne bi bio dostojan da se zove muslimanom.

Između dva rata, a osobito poslije drugog svjetskog rata, može se i u muslimana naći po koje narodno slavensko ime, osobito u obiteljima gdje je jedan roditelj kršćanske vjere: *Zorislav, Goran, Zoran, Uladimir; Ljiljana, Uesna, Lepa, Zlata, Milica*. To postaje sve više običaj ne samo u slučajevima kad je jedan roditelj kršćanske vjere, nego i onda kad su oboje roditelja muslimanske vjere, osobito u Bosni i Hercegovini.

Kako iz činjenica razabiremo, Srbi su od najranijih vremena najbolje čuvali narodna slavenska imena sve do danas; Makedonci nešto slabije; Hrvati su nakon tridentinskog koncila sve do 20. stoljeća teško davali djeci narodna imena. U davanju narodnih imena prednjači danas Hrvatsko primorje i primorska Dalmacija. Najteže su prodirala narodna slavenska imena u Sloveniji, osobito u selima, jer je ondje utjecaj crkve bio veoma jak. Najotpor-niji su još i danas u davanju narodnih imena Hrvati i Srbi muslimanske vjere. Kako vidimo, crkva je bila kroz vjekove jak faktor u davanju imena, pa su poradi toga Srbi i Makedonci lakše davali narodna imena i sve više ih širili. Hrvati i Slovenci, koji su katoličke vjere, mnogo su ih teže uvodili, osobito do kraja 19. stoljeća, a najteže Hrvati i Srbi muslimanske vjere koji i danas to nerado čine.⁶

JEZIK I RJEČNIK »JAME« GORANA KOVAČIĆA

Ivo Ladika

Ako zamislimo kao najsuprotniju kontradikciju: pjesnička *Riječ* i *Ne-riječ* (kao verbalnost), onda je *Jama* sva u težini, gustoći, snazi riječi, daleko od konvencionalnosti, sladunjavosti i stereotipnosti. Iako je drugačije fak-ture, *Jama* izaziva asocijaciju na ep *Smrt Smail-age Čengića*. »Skoro je nepojmljivo kako je Goran Kovačić uspio da izrazi tu užasnu raznovrsnost fizičkog i osobito psihičkog trpljenja, koje kao da je iznad domašaja svakog izraza. I još te doživljava, te prizore masovnog mučenja koji kao da su s one strane svakog opisa, Goran Kovačić uspijeva da plastično izrazi, da opiše skoro s jednom opipljivom konkretnošću, kroz pričanje čovjeka kome su isko-pali oči, kroz opis čovjeka koji je oslijepljen još prije no što počimlje zbi-vanje svega onoga što on podnosi i svega onoga što on sam ne može da vidi, ali što mi kroz njegovo naslućivanje, nagađanje i slušanje uspijevamo zaista da gledamo.«¹

U svojim pjesmama, do *Jame*, Goran gotovo nije, za razliku od svoje proze, unosio neobične riječi i praktički primjenjivao u poeziji rezultate svoje

⁶ Ovaj je referat održan na Trećem kongresu jugoslavenskih slavista u Ljubljani, u mjesecu rujnu 1961.

¹ Ristić M.: Djelo i smrt Ivana Gorana Kovačića. Radio-Zagreb, 1946, br. 6, 17.